

Prawosławny Grecki Patriarchat Aleksandryjski

Autor tekstu: **Mirosław Kropidłowski**

Aleksandria to starożytne miasto założone przez Aleksandra Wielkiego około roku 332-331 przed Chrystusem. Sławne ze swojej wielkiej biblioteki, uniwersytetu, muzeum, stolica myśli hellenistycznej w Afryce. Szybko stała się również jednym z najważniejszych ośrodków rozpowszechniania wiary chrześcijańskiej. Według tradycji, miał ją w Aleksandrii zaszczyć ewangelista i apostoł Marek. Od samego początku w tutejszym Kościele pojawiło się wiele wybitnych postaci i różnego rodzaju szkół teologicznych, filozoficznych, które przyczyniły się do rozpowszechnienia myśli chrześcijańskiej w całej północnej Afryce. Bardzo rozwinęło się w Kościele aleksandryjskim życie monastyczne. Wzmacniało ono chrześcijańską wspólnotę, która musiała przeciwstawić się istniejącej tam otwartej społeczności, w której istniało wiele innych, silnych ośrodków rozpowszechniania myśli pogańskiej, żydowskiej, gnostyckiej i innych.

W 325 r. Sobór w Nicei potwierdził ważność Aleksandrii i jej autorytet nad całym Egiptem i nad Abisynią. W 451 r., na Soborze w Chalcedonie, nadano oficjalnie biskupowi Aleksandrii tytuł „Papieża” i „Patriarchy”. W 680 r., III Sobór Konstantynopolitański potwierdził jego trzecie miejsce w Kościele, zaraz po Rzymie i Konstantynopolu.

Niestety, Kościół aleksandryjski, który do 451 r. był silny i zjednoczony, z powodu przyjętego przez Sobór Chalcedoński dogmatu o dwóch naturach istniejących w Jezusie Chrystusie, utracił swoją jedność. Większość członków Kościoła w Egipcie (Koptowie) odrzuciła postanowienia soboru, a tylko mniejszość pochodzenia greckiego je przyjęła. Przypuszcza się, że na początku VII wieku żyło w Egipcie około 17-18 milionów Koptów, a tylko 200 tysięcy zwolenników doktryny Soboru Chalcedońskiego, w większości urzędnicy cesarscy, żołnierze, handlarze, itd.

W tamtych czasach jeszcze obie grupy używały liturgii w rycie aleksandryjskim, który jednak z biegiem czasu został zastąpiony przez ryt bizantyjski.

Po zdobyciu Egiptu przez muzułmańskich Arabów pod dowództwem Amru Ibn Al-Ass i po stopniowym wycofaniu się wojsk bizantyjskich (639-642), egipscy Grecy zaczęli być prześladowani z powodu swoich związków z Konstantynopolem. Sytuacja ta miała ulec pogorszeniu wraz ze zdobyciem Egiptu przez Turków Otomańskich w 1517 r. Odtąd bizantyjscy patriarchowie aleksandryjscy wielokrotnie musieli przenosić swoją siedzibę do Konstantynopola i często byli wybierani właśnie przez tamtejszego, ekumenicznego patriarchę bizantyjskiego. W końcu to właśnie z Konstantynopolem grecki patriarchat aleksandryjski był zawsze bardzo blisko związany. Zwłaszcza od czasów, kiedy bizantyjski patriarcha Eergios II, wraz z cesarzem Basylem Bulgaroctonem, nawiązali pokojowe stosunki z aleksandryjskim patriarchą Teofilem, nadając mu tytuł „Ekumenicznego Sędziego”. Tytuł został odtąd przejęty przez aleksandryjskich patriarchów, którzy dodatkowo zaczęli używać podczas mszy dwóch mitr i dwóch „petrarchiles”.

Sytuacja uległa zmianie dopiero w pierwszej połowie XIX wieku, kiedy w Egipcie przejął władzę Mohamad Ali Pasza. To wówczas, w 1846 r., aleksandryjski grecki papież i patriarcha, Hieroteos I, na nowo objął swoją siedzibę w Aleksandrii. Patriarcha Konstantynopola starał się jeszcze wtrącać w sprawy wewnętrzne patriarchatu aleksandryjskiego, ale te interwencje ostatecznie skończyły się wraz ze śmiercią Hieroteosa I w 1858 r. Grecki patriarchat aleksandryjski nabierał coraz większego znaczenia wraz ze znacznym napływem greckich i prawosławnych, rytu bizantyjskiego, arabskich emigrantów, których w Egipcie w 1950 r. było około 190 tysięcy, a w innych krajach afrykańskich około 35 tysięcy. Jednakże z powodu nagłych zmian polityczno-społecznych na tym kontynencie, zaczęli oni uchodzić z Egiptu i z Afryki, począwszy od roku 1956. W 1997 r. w Egipcie zostało ich już tylko około 1600 osób.

Ważną rolę we wzmocnieniu roli patriarchatu w Egipcie odegrała postawa patriarchy Meletiosa II (1926-1935), który zebrał i opracował patriarsze statuty oraz udał się z nimi do rządu egipskiego. Dzięki tym statutom mógł uzyskać niezależność i rządową opiekę. To on również założył Seminarium Świętego Atanazego, zorganizował kościelną biurokrację i rozciągnął aleksandryjską jurysdykcję patriarszą nad całą Afryką, wprowadzając do swojego patriarszego tytułu zamiast słów „Całego Egiptu”, słowa „Całej Afryki”.

Kościół Prawosławny (ortodoksyjny) wśród czarnoskórej ludności afrykańskiej zaczął rozwijać się w latach 30-tych XX wieku. Początkowo w Ugandzie, gdzie dwóch anglikańskich księży, Rubens Mukasa i Obadiah Kabanda, przeszło w szeregi Greckiego Aleksandryjskiego Kościoła Ortodoksyjnego. Nowa wspólnota została oficjalnie przyjęta do Kościoła w 1946 r., a w 1953 r. została uznana w Ugandzie i w 1956 r. w Keni. Prawosławne wspólnoty, około roku 1958, zostały zorganizowane jako Archidiecezja Irinoupolis (Dar-es-Salam, a w 1970 r. siedziba tej metropolii została przeniesiona do Nairobi). W 1963 r. została utworzona pierwsza parafia w Tanzanii i ksiądz Rubens Mukana otrzymał tytuł archimandryty, przyjmując imię Spartos. Odtąd kapłani Kościoła zaczęli być kształceni w seminariach w Grecji. W 1972 r., na Świętym Synodzie w Aleksandrii, archimandryta Spartos został zatwierdzony na biskupa tytularnego Nilópole, przyjmując imię Christophorosa. Stał się też biskupem pomocniczym metropolity Frumenzia z Irinoupolis na Ugandę. Konsekrowano jeszcze dwóch biskupów: Artura Gadunę na biskupa tytularnego Nitiry (przyjął imię Ovidias) i na biskupa pomocniczego metropolity na Kenię oraz Teodora Nankyame, na biskupa tytularnego Nankratis i na biskupa pomocniczego metropolity na Tanzanię.

Już w 1997 r. Kościół we Wschodniej Afryce posiadał 3 biskupów, około 80 księży w Kenii, 22 w Ugandzie i 11 w Tanzanii. W listopadzie 1994 r. Święty Synod Patriarszy z Aleksandrii utworzył dla Ugandy oddzielną diecezję. Prawosławnymi misjami w Afryce zajmują się jeszcze przy innej okazji.

Dzięki greckiemu patriarsze aleksandryjskiemu Partheniosowi III (1987-1996) Kościół zaczął bardzo mocno udzielać się na polu ekumenicznym. Sam patriarcha Parthenios III był jednym z prezydentów Światowej Rady Kościołów. Patriarcha Piotr VII również zaangażował się w prace Światowej Rady Kościołów i Afrykańskiej Rady Kościołów. To on zreorganizował struktury działania patriarchatu, a specjalną uwagę skierował w stronę działalności misyjnej w tzw. Czarnej Afryce.

Patriarchat jest zarządzany poprzez serię regulacji, które początkowo były powolnie adaptowane aż do końca XIX wieku. Zamiast rządów jednej osoby, patriarchy, system administracyjny jest oparty na grupie synodalnej, a sam patriarcha może być wybierany nie tylko przez biskupów, ale również przez zwykłych księży i świeckich Kościoła. Święty Synod, złożony z siedmiu metropolitów, powinien zebrać się przynajmniej raz na rok, ale w praktyce zbiera się raz na pół roku.

Dzięki pomocy arcybiskupa Makariosa III z Cypru, w 1981 r. zostało otwarte seminarium kształcące kapłanów w Nairobi, w Kenii. Nazywane było najpierw „Makarios”, ale od 1998 r. przyjęło nazwę Ortodoksyjnej Szkoły Patriarchalnej. W 1998 r. uczyło się w nim 42 studentów z najróżniejszych regionów Afryki. Przepuszcza się, że w chwili obecnej do greckiego patriarchatu aleksandryjskiego należy około 300 tysięcy wiernych, w tym ponad 100 tysięcy czarnoskórych Afrykańczyków. A jeśli misje dalej będą się rozwijać się tak prężnie jak dotychczas, wkrótce powinni dogonić liczebnie członków Kościoła pochodzenia greckiego.

W historii greckiego Kościoła Patriarchatu Aleksandryjskiego istniały tendencje do doprowadzenia do unii lub przynajmniej do zbliżenia z Konstantynopolem, Rzymem, z monofizyckimi Koptami, a nawet z protestantami. W 1210 r. papież Innocenty III usiłował doprowadzić do unii z papieżem i patriarchą Aleksandrii Mikołajem I, prosząc go w 1211r. o wyświęcenie na kapłana łacińskiego diakona. W 1213 r. poprosił też o uczestnictwo w Soborze Laterańskim, na który grecki papież aleksandryjski posłał swojego przedstawiciela.

Od 1555 r. do zbliżenia z papieżem i patriarchą greckim z Aleksandrii dążyli protestanci. W 1581 r. doszło do rozmów patriarchy z Suleimanem Schueigerem na temat różnic pomiędzy prawosławiem i protestantyzmem, zakończonych odrzuceniem kalendarza gregoriańskiego.

W 1594 r. ponownie usiłowano dokonać zbliżenia pomiędzy patriarchatami aleksandryjskim, greckim i koptyjskim, Melétio Pigasem i Gabrielem. Takich zabiegów nigdy wcześniej i później nie brakowało. W końcu patriarchowie obydwu Kościołów w Egipcie żyją i zarządzają swoimi wiernymi z tego samego kraju.

W 1616 patriarcha Cyryl Lukari zacieśnił stosunki z Kościołem Anglikańskim. Warto wspomnieć, że w 1764 r. w Londynie został wybudowany pierwszy kościół podporządkowany greckiemu patriarsze aleksandryjskiemu Mateuszowi.

Zmarły tragicznie na początku września 2004 r. Patriarcha Piotr VII, który urodził się w 1949 r., na patriarchę został wybrany w 1997 r. Zginął on lecąc wraz z innymi hierarchami helikopterem w Grecji na Górę Athos. 9 października 2004 r. jego następcą wybrano Theodorosa II. Kościelny tytuł patriarchy brzmi: Papież i Patriarcha Aleksandrii i Całej Afryki; Papież i Patriarcha Dużego Miasta Aleksandrii, Libii i pięciu Miast, Etiopii, Egiptu i Całej Afryki;

Mirosław Kropidłowski

Ur. 1961. Przez wiele lat był misjonarzem katolickim w Afryce i w Ameryce Łacińskiej, od niedawna jest księdzem prawosławnym Ukraińskiego Kościoła Prawosławnego - Patriarchatu Kijowskiego w w Brazylii. Współtworzy serwis Ekumenizm.pl. Pracuje jako zastępca dyrektora w biednej szkole publicznej na peryferiach miasta Senhor do Bonfim i pracuje społecznie wśród najuboższych dzieci swojej szkoły i regionu. Jest także inicjatorem [Stowarzyszenia Misja Nadzieji i Miłości](#), do walki z biedą i jej konsekwencjami.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 09-01-2005)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3872) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3872>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl